

ЕТНОДЕМОГРАФИЯ

НАСЕЛЕНИЕ

Том 38, Книжка 1, 2020, 95-124

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

УЯЗВИМИТЕ ОБЩНОСТИ В БЪЛГАРИЯ – СЪЩЕСТВУВАЩ КАПАЦИТЕТ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ

Тодор ТОДОРОВ

Университет за национално и световно стопанство

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1700, ул. „8-ми декември“ № 1

✉ todorov_t@unwe.bg

Резюме: Настоящата статия има за цел да установи наличния капацитет сред жителите на три уязвими общности в България и да открие перспективите за тяхното социално-икономическо развитие. Представени са и са подложени на дискусия и анализ резултатите от проведено в рамките на проект, финансиран по програма Еразъм+, анкетно проучване и организирани полу-структурирани интервюта с членове на трите уязвими общности, избрани за участие в проекта в страната, а именно: гр. Кнежа, гр. Роман и с. Долна Бешовица. Резултатите от проучването недвусмислено сочат, че независимо от факта, че тяхната среда се е влошила и е достигнала до състояние, което дава основание тя да бъде характеризирана като уязвима, членовете на гореспоменатите общности все още притежават потенциал за отговорно и автономно използване на набор от предварително избрани умения, с което да прекъснат негативните тенденции и да съумеят да допринесат за просперитета на своите общности.

Ключови думи: уязвими общности; местно развитие; изграждане на капацитет.

Статията да се цитира по следния начин:

Тодоров, Т. (2020). Уязвимите общности в България – съществуващ капацитет и перспективи за развитие. *Население*, Том 38, Кн. 1, 95-124. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Т. Тодоров, 2020

Статията е постъпила през м. февруари 2020

Приета за публикуване през м. март 2020

Публикувана онлайн през м. юни 2020

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

ETHNODEMOGRAPHY

NASSELENIE REVIEW

Volume 38, Number 1, 2020, 95-124

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

THE FRAGILE COMMUNITIES IN BULGARIA – EXISTING CAPACITY AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Todor TODOROV

University of National and World Economy

BULGARIA, Sofia 1700, 1, 8-mi dekemvri Str.

✉ todorov_t@unwe.bg

Abstract: *This paper aims at identifying the existing capacity among the inhabitants of three fragile communities in Bulgaria and to highlight the prospects for their socio-economic development. The results of a conducted under an Erasmus+ funded project survey and organised semi-structured interviews with members of the three fragile communities selected to participate in the project in the country, namely: the town of Knezha, the town of Roman and the village of Dolna Beshovitsa, are presented, discussed and analysed. The results of the study clearly show that, despite the fact that their environment has been deteriorating and has reached a situation characterised as “fragile”, the community members still possess the potential to responsibly and autonomously employ a set of preselected skills for reversing the negative trend and to succeed in contributing for the betterment of their communities.*

Keywords: fragile communities; local development; capacity building.

The article can be cited as follows:

Todorov, T. (2020). Uyzavimite obshtnosti v Bulgaria – sashtestvuvasht kapatsitet i perspektivi za razvitiie. [The fragile communities in Bulgaria – existing capacity and prospects for development]. *Nasselenie Review*, Volume 38, Number 1, 95-124. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© T. Todorov, 2020

Submitted – February 2020

Revised – March 2020

Published – June 2020

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

Регионите, които изпитват проблеми от икономическо и демографско естество, открай време са основен фокус на мерките и политиките, насочени към постигане на териториално сближаване на национално и европейско равнище. Данните от редица изследвания и анализи сочат, че селските (както и съседните на тях градски) райони са изправени пред общо предизвикателство – техният капацитет за създаване на качествена и устойчива заетост изостава от този на силно урбанизираните територии. Като цяло, доходите в селските райони са ниски, докато малкото възможности за започване на работа и стартиране на собствен бизнес са на разположение в ограничен набор от икономически дейности. Подобни различия между регионите в някои случаи водят до обезлюдяване на селските райони в резултат на интензивни емиграционни потоци.¹

В този контекст, проект „Иновации и предприемачество за уязвимите общности² в Европа“ /INTERFACE/, реализиран с финансовата подкрепа на програма Еразъм+ на Европейския съюз, има за цел да подпомогне уязвимите общности в Европа в намирането на иновативни и предприемачески подходи за решаване на техните проблеми.³ Подходът, свързан с адресиране на проблемите на т.нар. „уязвими“ (на английски *fragile*, което буквално означава „крехки“) общности се заражда в Исландия, където се прилага отгоре-надолу в различни малки населени места, засегнати от демографската криза от водещия партньор по проект INTERFACE – Исландския институт за регионално развитие.⁴ Основната цел на този подход е да се стимулират и активизират наличните ресурси и да се изгради капацитет сред институциите, гражданите и бизнеса в общността, като се подпомогне стартирането на инициативи, насочени към подкрепа на нейното социално-икономическо развитие.

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Rural_development_statistics_by_urban-rural_typology&oldid=294503

² За целите на настоящата статия, като „уязвими“ са дефинирани общностите в градски и селски райони, които изпитват устойчиви затруднения от демографско, икономическо и социално естество в своето развитие. Терминът е използван по аналогия с начина, по който биват характеризирани лица в неравностойно положение на пазара на труда и в обществото в България. Следва да се има предвид, че в настоящата статия понятието „уязвими“ се отнася до самите общности като цяло, а не до отделните лица, които ги съставляват.

³ Проект „Иновации и предприемачество за уязвимите общности в Европа“ /INTERFACE/ е реализиран в периода септември 2017 – август 2019 г. от консорциум, сформирани от шест организации от пет европейски държави – България, Исландия, Ирландия, Италия и Гърция. От българска страна, в проекта участва фирма „Тора Консулт“ ЕООД, в чийто екип авторът на настоящата разработка заема позицията „ръководител проект“. Изчерпателна информация за проект INTERFACE е налична на интернет страницата на инициативата: <http://interface-project.eu/>.

⁴ Исландският институт за регионално развитие (ИИРП) е независима държавна агенция в структурата на Министерство на транспорта и местното самоуправление. Функцията на ИИРП е да насърчава развитието на селските райони и тяхната икономическата активност, със специален акцент върху създаването на равни възможности за заетост и достойни условия на живот за всички техни жители. Повече информация за ИИРП може да бъде открита на електронния адрес на агенцията: <https://www.byggdastofnun.is/en>.

Конкретните мерки за постигане на поставената по проект INTERFACE цел, включват реализация на дейности, насочени към създаване на капацитет в предварително идентифицирани в рамките на проекта уязвими общности, намиращи се в партньорските държави, свързани с провеждане на обучения за ментори и организиране на пилотни обучителни семинари за членовете на уязвимите общности. Подобни дейности целят да подпомогнат жителите на тези общностите в придобиването на компетенции, полезни за решаване на техните практически проблеми, като по този начин насърчат цялостното развитие на техните населени места. Конкретните общности са селектирани за участие в проектното проучване на базата на специално разработена за целта методология, въз основа на която процесът на подбор включва идентификация на три уязвими общности във всяка от партньорските държави. Използвани са индикатори като общ прираст на населението, коефициент на заетост и образователно равнище.

В подкрепа на реализацията на гореспоменатите мерки са разработени обучителни материали и е проведено проучване за установяване на несъответствията в уменията и нуждите от обучение на членовете на уязвимите общности и местните власти в сфери, свързани със създаването на устойчиви нови работни места и услуги за развитието на тези общности.

Така задачата на настоящата статия е да представи и подложи на дискусия и анализ резултатите от проведеното анкетно проучване и организираниите дълбочинни полу-структурирани интервюта с членове на трите уязвими общности в България, избрани за участие в проекта, а именно: гр. Роман и с. Долна Бешовица (община Роман, област Враца) и гр. Кнежа (община Кнежа, област Плевен), с оглед постигането на целта на разработката, свързана с установяване на съществуващия капацитет и перспективите за развитие в тези общности. Тезата, на която ще се търси потвърждение в хода на настоящата статия, е свързана с разбирането, че независимо от факта, че тяхната среда се е влошила и е достигнала до състояние, което дава основание тя да бъде характеризирана като уязвима, членовете на гореспоменатите общности все още притежават потенциал за отговорно и автономно използване на умения като иновативност, творчество, аналитично мислене, находчивост, лидерство и гъвкавост (наричани по-долу INTERFACE умения), с което да прекъснат негативните тенденции и да съумеят да допринесат за просперитета на общностите, в които живеят.

ПАРАМЕТРИ НА ПРОУЧВАНЕТО

Осъществено в рамките на проект INTERFACE проучване на съществуващия капацитет и перспективите за развитие в избраните за участие в инициативата общности е базирано на анкетни въпросници и полу-структурирани интервюта. С тяхна помощ се цели идентифициране на съществуващите „проблеми“ в общностите и бъдещите възможности за тяхното развитие, като в същото време са подложени на изследване съществуващите компетенции за „решаване на проблеми“ и нуждите от повишаване на капацитета в тази насока.